

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. Előfizetési felhívás. — A két egymást tartó kéz. Balogh Ferencz. — Tárcza. Adalékok a tiszántuli ev. ref. egyházkerület történetéhez. Tóth S. — Iskolaügy. Tájékoztató képek. Faragó Bálint. — Az esperesi hivatal méltánylása. Dombi Lajos. — A gyakorlati jó siker. Király Antal. — Egy és más stb. Nyílt kérdés a szerkesztőhöz. Zsigmond Géza. Válasz. — Irodalom. — Különlék.

Előfizetési felhívás

a

„DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP“

hetedik évfolyamára.

E lap előfizetési ára marad az eddigi, nevezetesen egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Az előfizetési pénzek általában a lap anyagi ügyeire vonatkozó küldemények és közlemények Elek Lajos tanártársamhoz (Fűvészkert-utca 1080. sz. a.), a szellemi részre vonatkozó levelek hozzám intézendők (Nagy-Várad-utca 2127. sz. a.).

Kérem az előfizetési pénzek mielőbbi beküldését.

Itt jelzem egyszersmind, hogy a ki nem óhajtja a lapot jártni, legyen szíves e második számot hozzánk visszaküldeni.

Tisztelettel kérem különben az érdeklődő közönség jóindulatu pártfogását.

Debreczen, 1887. január 7.

Csiky Lajos,

felelős szerkesztő.

A két egymást tartó kéz.

E régi, de mindig szép jelkép lesz, mint e Lap 12. oldalán olvashattuk, a megalakuláshoz közeledő Protestáns Tudományos Irodalmi Társulatnak pecsétképe. A két hitvallásu hazai evangélikus egyházak testvéri összeműködésének eszméjét üdvözölhetjük e szép képben kifejezve. A nagy eszmék megérlelésére századok kellenek és keserves csapások tapasztalata és sokszor mérhetlen veszteségek láncolata. Luther 1529-ben a marburgi értekezleten visszautasítá Zwingli jobbját e szózáttal: „bennetek más szellem van.“ És azóta az iker protestantismus külön utakon haladt . . . és fog haladni nálunk, ki tudja meddig? Nem olvastotta őket egygyé sem a dicsőség ragyogó napja a békekötéseket kivívó erdélyi fejedelmek szebb korszakában, csak a csatamezőn s az országgyűlések vitasorompóin belül; sem az üldözésnek szomorú évei a lipóti s következő korszakban, csak a gályarabság és börtön senyvesztő ölében.

A 19-ik századi első lendületek az egyházi egyesülés (Unio) és közös főiskola mezején, hajnali álmot tündéri képei gyanánt szétfoszlottak. A közeledés szükségérzete sokszor meg-meg dobbant még korább is, a közös konventeken, az 1791-iki zsinatokon, majd ujabban a pátens nehéz napjaiban, de mint fényes felhő, ismét tova szállott. Mielőtt e század lealkonyulna, imé új kísérlet küszöbén állunk, a Budapesten, december 28-án tartott közös értekezlet, a protestáns tudományos irodalom felvirágoztatása céljából, össze akarja forrasztani a két testvér egyház értelmi és vagyoni erejét és tőkét. Tehát új és reményteljes alkotás elé nézhetünk. A hitnek kellene egyesíteni, de annak az órája még el nem jött, egyesítsen hát a tudomány és annak közös művelése.

A két egymást tartó kéz többet tehet együtt, mint külön-külön, mert az két küzdő hadtestnek egy célra tö-

mörülését jelenti. Valóban nagyon is itt az ideje, hogy a magyar protestantismus megmozduljon egyik éltető elemének, a tudománynak terjesztésére. Elrepült felettünk 1848 óta majdnem négy évtized, mely idő alatt az egyházi irodalom óriás fejlődést tett s egy-két szebb jelenséget kivéve, mi, mondhatni, nem is éreztük, se nem jeleztük a nagyobb fordulatokat és terményeket, kivált a mi nagy közönségünket illeti. A dogmatika (hittan) kényes, de királyi mezején, minden a régiben van s a magyar szellem a maga végleteket kerülő, józan, mérsékelt és tiszta állását egészletben nem érvényesítette; nagy közönségünk tájékozva nincs egy Hodge, egy Martensen, Oosterzee, Twesten, Nitzsch, Rothe, Luthardt, Kahnis, Ritschl által képviselt, (hogy a szabad theológiát mellőzzem), dogmatikai alkotások felől, ezek irodalmunkra nézve mintha nem léteznének. Ott van a legszélesebb terjedelmű szentírás magyarázati óriás irodalmi ág, mely 40 év óta páratlan haladást, tisztulást, mélységet és megoldásokat tüntet fel, nálunk e tér kopár egész a terméketlenségig, mintha 40 év óta pusztán vándoroltunk volna; ha csak részleteket birnánk Ewaldtól, Olshausentól, Umbreitől, Bleektől, Delitzschtól, a bájoló Godettől s másoktól! Exegetikai alap nélkül egyházi beszédiradalmunk iránt megrendül a bizalom is, mert a beszédek nem a biblia valódi tartalmát dolgozzák fel s a mit adnak, az igen sokszor csak látszólagos és nem az eredeti, ősi evangéliom. Ugy az ó, mint az ujszövetségi egyes szentkönyvekre kiadandó magyarázatos művek — bizonyos váltogató sorrendet véve fel — elodázhatlan szükség, mert e nélkül magyar theológiánk tömör, biztos, alapos, Isten ígében gyökerező soha sem leend. A nagy fontosságú Bevezetéstanonk nálunk teljességgel hiányoznak, — hajóunk iránytű nélkül.

A Jézus életének nagyszerű irodalma és központi fontossága csak hirből, szálló vonások foszlányaiból áll minálunk; pedig egész légió vonult ki Strausstól Keimig, Renantól Farrarig és Weissig Európa minden protestáns nemzeténél; különböző lobogók alatt vonultak a christologok a felséges csatamezőre, csak a magyar nem foglalt méltó helyet: némely külföldi mű e téren 7, 10, 20, 30 kiadást ért, mi mutatja a nagy érdeklődést és méltán! Mi a mi Urunk és Krisztusunk iránti szent szerelmünknek igazi jelét nem adtuk.

Hol van egy újabb szabású Erkölcstan minálunk? Tóth Ferencz pápai tanár 1819. megjelent e nemű műve óta, mondhatni, parlagon hever ez irodalmi ág s mennyi hatalmas Keresztyén Ethika disziti azóta a protestantismus könyvesházát — Schleiermacher, Rothe és Martenseeig!

Hát az Apologetika, bibliai theologia és vallásbölcselet terén tudunk-e felmutatni csak egy fordított művet!

A nagy és laikus keresztyén művelt közönségnek meg épen nem szolgáltattunk, századunk rázó hullámai közepett, tájékozó és vezérlő általános olvasmányokat, mik a keresztyénség és protestantismus lényegét mai világitásban tündököltetnék s erősítnék az annyira szükséges hit-tudatot és hitéletet.

Mindezeknek fokozatos és kiszámított, de biztos felkarolása vállvetve kezdhető meg, az egymást tartó kéz szükséges volta szinte égő kérdéssé vált.

Ma már a theologiai Real-Encyclopaediák egyesítik, mint tömörített könyvtár, a theologiai tudományok terén eddig elért eredményeket; már a Herzog-téle nagy vállalat 1854. és 1876. óta második kiadását éli; a kisebb számu francia református testvérek 1877-től kezdve 13 kötetben mutatták fel theologiai erejüket és velejüket s e szép és tartalmas kötetek (Lichtenberger szerkesztése alatt) nyomós kiegészítői a németek által nem méltatott hugonotta irodalomnak; az amerikai Schaff meg angol mezőkről egészíti ki s adja legújabb kötetekben a világ „élő theologusainak“ életét, műveit és irányát. Még a hazai katolikus egyház is a maga „Magyar Encyclopaediá“-jával fellépett . . . Mi elmaradtunk . . . ily protestáns Encyclopaediát csak egymást tartó kéz segélyével hozhatunk létre s e végre minden tehetség közreműködése igénybe veendő. Magunknak kell magunkat érvényesíteni és bemutatni, mert mások vagy nem fognak ismerni, vagy félre ismernek.

Ha mindezen vidékeken mit sem tettünk volna, vagy tehetnénk, van egy oly tanág, a minek művelése egyedül mi reánk vár, azt tőlünk kéri a jövő számon, az a mi kötelességünk, az egyházi és nemzeti igazolásunk s a mult iránt tartozó kegyelet követelménye, és ez a hazai protestáns egyháztörténelem alapos, forrásokra támaszkodó felépítése a létező és szétszórta, a felfedett és felfedezendő adatokból. Ez leend az alakulandó Társulat egyik és legfőbb feladata. Ha két kamarát alkotunk e társulat szívében, az egyik a történelmi vérfolyamat beölelésére és forgatására kell hogy szentelve legyen. A magyar történelmi érzékű nép, történelmi jogokra támaszkodik, nem szabad lesiklanunk ez alapról.

Közösen éltük át ágostai hitvallásu testvéreinkkel a kevesebb jó és számosabb zordon napokat, egymás támogatásával szülhetjük meg ugy a részleteknek, mint az egésznek kidomborodó felséges történelmi alakját. Ha soká késünk, ledőlt szobor sorsára jutunk. Ha valahova, ide kell a sok kéz . . . ha soká szunnyadunk, a szemes és erős r. katolikus irodalom és emberei oly légkört teremtenek, melyben a protestantismusnak oly mellékes és szegény zug juttatnak, hogy létjogosultságát is kétségbe vonják, érdemét pedig igaztalanul eltemetik a hamis világitás bűvölő, de festett üvegen áthatoló fényhomálya által.

E gondolatokat keltette bennem az egymást tartó kéz pecsétképe! Nem tagadom, lelkesedés árja tolult reám s oly magaslatra ragadt, hogy kérdeni merem: vajjon nem lehetne-e egy magasb tudományos tanintézet, bölcsészeti főiskola és tanárképző alapításán is megkísérteni az egymást tartó két kéz titkos erőt fejtő és rejtő hatalmát? Hiszen számos középiskolánk szelleme és egyházi iránya néhány évtized múlva elsorvad, ha tanférfaikat nem leszünk képesek magunk képezni vagy képeztetni. Az uttörést az alakulandó Társulat végezendi s a sikeres tapasztalat dusabb jövő képét tárhatja elénk.

Üdvözlöm a közös erővel indítandó Egyházi Szemle, mint tudományos folyóirat, tervét is; ez lehet az élő csatorna, melyen érintkezhetünk egymással s melynek folydogáló vizcsein szállíthatjuk az üdeség és folytonosság nélkülözhetlen kellékével ellátva az eszméket, gondolatokat, vívmányokat és tényeket.

Legyenek áldottak a kezdeményezők! Legyen áldott az egymást tartó két kéz! A szegénynek látszó hazai protestantismusra forduljon hitben és tettben, erélyben és erényben, munkában és buzgalomban, anyagilag és szellemileg gazdagabb és szebb kor s foglalhassa el őt megillető méltó helyét a hazai haladás és művelődés csarnokában s a tudomány és világosság közegein átható vallásosság és nemes erkölcs lelki templomában.

Debreczenben, 1887. január 5.

Balogh Ferencz.

T á r c z a.

Adalékok a tiszántuli ev. ref. egyházkerület történetéhez.

E cím alatt közöltem a tiszántuli ev. ref. egyházkerület legrégibb jegyzőkönyveinek tartalmát, ezen lapok 1883—1885. évi folyamaiban és eljutottunk az 1763. évi juniusi gyűlésig. Most ismét folytatom a közleményt, a mely nem csak érdekes és tanuságos, de sok tekintetben kutforrásul is szolgál egyházi életünk multjával foglalkozókra nézve.

Egyházkerületi gyűlés 1763. aug. 16. Jelen voltak: Dobozi Mihály főgondnok, Lónyai László, Rhédey Ferencz, Péchy Imre, a debreczeni consistorium rendes tagjai; az egyháziak közül: Tatai Ferencz superintendens mint elnök, Kápolnási Mihály, Nagyfalusi János, Kolosvári István, Kaszap Mihály, Fáy József, Deáki János, Debreczeni János esperesek és több közönséges lelkész.

1) A lelkészi hivatalban megerősítették: Göde Ferencz szakácsi, Kovács György mogyorósi lelkészek Erdély szélén.

2) Budai József diószegi lelkész ügyében ujabb

ítélet hozatik: az Excommunicatio nem alkalmaztatik reá, máskülönben a lelkészi hivataltól megfosztatik.

3) A superintendensválasztás eredménye az ágens által jelentessék Bécsben.

4) A superintendens gyenge egészségi állapotára hivatkozva, óhajtaná, hogy a teendők rajta némileg könnyítetténe, ide járul még, hogy a generalis notarius is több hó óta betegen fekszik. De ez alkalommal határozott intézkedés nem történt.

5) Kömlei Márton beregi esperes hivatalába visszaállittatik reversalis mellett.

6) Excommunicatio. Nemes Fogarasi György tasnádi lakos és felesége Nemes Goris Kata, mint két gonoszságban megrögzött és botránkozató életű emberek, a szent ecclesia tagjainak nem esmértenek, sőt a 63 canon ereje szerint excommunicáltak. Parancsoltatik azért, hogy a tasnádi ref. szent ecclesia, nevezetesen t. predikátor uram mind a kettőt publice és solemnice excommunicálja; sőt a szomszéd ecclesiákban ezen excommunicatiót publicáltassa, hogy ezeket mindaddig mindenek excommunicansoknak tartsák, míg az igaz megtérés által a szent ecclesiába való visszabocsáttatásukat keresendik.

7) Kármán András a losonczy iskola rectora, ezen egyházkerületben több egyházhoz tanuló ifjakat küldött segélykérés végett a nélkül, hogy azt a superintendensnek bejelentette volna. Ezen eljárás helytelenítettik, az összegyűjtött pénz lefoglaltatni rendeltetik. III. köt. 47—51. lap.

1763. szept. 16.

Particularis conferentia. Jelen vannak: Tatai Ferencz superintendens, Dobozy Mihály főcurator és a debreczeni consistoriumnak több rendes tagja.

1) Bai Patay Sámuel írásban jelentést ad bécsi utjáról, hogy t. i. hiába volt minden közbenjárás, kihallgatást nem nyertek. Verum etiam de verbo regio per Exc. Cancellarium mandatum sit, ut Vienna sine mora excederent, atque etiam de facto reversi sunt. A declaratio archivumba tétetik és elhatároztatik, hogy nervosa aliqua instantia paretur, in qua selectis et validis quo ad fieri potest, argumentis jus publico nomine instandi sustentetur et defendetur.

2) A megbízó leveleket s a részére átadott instantiát visszaadta.

3) Az utazási költségére adott 300 frtot a szegény egyházak segélyezésére kívánja fordíttatni. III. Köt. 51. és 52. lap.

1763. okt. 11.

Egyházkerületi gyűlés. Jelen vannak: Tatai Ferencz sup. mint elnök, Kápolnási Mihály bihari, Kaszap

István Kunsági, Tasnádi István szabolcsi, Derecskey András érmelléki, Debreczeni János debreczeni seniorok és a collegium professorai. Főcurator Patay Sámuel, Rhédey Ferencz, Roffi Borbély Sámuel, Péchy Imre és a debreczeni consistorium rendes tagjai.

1) Nagy Sámuel ágens fizetése mikép szolgáltatásék ki, bizonyos levonással-é? — a mint határozva volt; előbb kérdeztessék meg a tiszáninneri egyházkerület is.

2) Füredy Mihály generális notárius betegsége miatt a gyűléseken nem jelenhetvén meg, helyébe substitutus generális notárius választása határozatik el.

3) Egyházaink jelen szomorú helyzetében elhatározatik, hogy az egész egyházkerületben bőjt tartassék; sőt még a többi kerületek is értesíttessenek e felől, a kihirdetés formulája meghatározatik, a superintendens pedig az imádságot készítse, melyet ekkor a lelkészeknek mondani kell.

4) Miképen járjanak el a gyülekezetek, midőn a templomokat, iskolákat, paróchiális házakat stb. el akarják venni tőlük, utasítás adatik. Apelláljanak ő felségére és királyi rendeleteket kívánjanak az invasoroktól.

5) A losonczy iskola rektora megküldi az ezen

egyházkerületben gyűjtött segélypénzt. Legyen az a debreczeni iskoláé.

6) Az erdődi egyházat illető némely alapítványokat az elhalt középszolnoki esperes Harsányi elidegenítvén, e tárgyban a superintendens írjon, a kikhez szükségesnek itéli.

7) Szendrei András márokpapi lelkész a keresztiség kiszolgáltatása alkalmával botrányokat visz véghez; az iskola rectorát excommunicálta és mégis templomi éneklést végeztet vele. Jövő gyűlésre a helyettes esperessel együtt megidéztek.

8) Fogarasi tasnádi lakos a nyilvános bűnbánatot kiállani nem akarja. Az egyházkerület marad határozata mellett és folyamodót utasítja a tasnádi ecclesiához, melyhez a határozat áttétetett.

9) Az endródi egyház folyamodik, hogy a kizárás büntetése alól mentessék fel, Földvári Titust tarthassa meg. Fölkéretik Rhédey Ferencz ur úgy intézni az ügyet, hogy ezen excessivus egyházi szolga mindenképpen elbocsáttassék. III. köt. 52. és 53. lap.

Tóth S.

(Folytatása köv.)

Iskolaügy.

Tájékoztató képek.

(Folytatás.)

Most hasonlitsuk össze e gymnasiumok vidéki és helybeli tanulóit s egyuttal lássuk a kezeim közt levő egy pár Értesítőtől a debreczeni és szarvasi főgymnasiumokat is, hogy állanak e tekintetben?

Iskolai év	Karczag		Kisujzállás		Mező-Tur		Békés		Szarvas		Debreczen	
	Helybeli	Vidéki	Helybeli	Vidéki	Helybeli	Vidéki	Helybeli	Vidéki	Helybeli	Vidéki	Helybeli	Vidéki
1876/7	45	17	49	27	74	56	90	62	—	—	—	—
1877/8	48	25	50	16	59	72	80	46	—	—	—	—
1878/9	61	26	58	24	70	72	87	55	—	—	—	—
1879/80	45	19	60	30	102	46	78	58	—	—	—	—
1880/1	43	20	53	42	102	54	66	48	153	365	—	—
1881/2	48	21	45	38	91	48	73	42	161	408	275	387
1882/3	43	23	66	32	101	49	64	58	148	377	270	374
1883/4	42	30	48	43	95	56	79	52	123	336	286	350
1884/5	42	42	40	47	90	43	83	57	125	345	—	—
1885/6	60	25	44	49	89	56	75	41	—	—	—	—
Összesen	477	248	513	348	873	552	775	519	710	1831	831	1111
Évi átlag	47	24	51	34	87	55	77	51	142	366	277	370

E táblázatból látszik az, hogy a 14,000 lakosságú Karczag a maga IV osztályu gymnasiumába 47, a 11,000 lakosságú Kisujzállás VI oszt. gymnasiumába 51, a 21,000 lakosságú Mező-Tur szintén VI oszt. gymnasiumába 87, a 22,000 lakosságú Békés 77 helybeli tanulóat szolgáltat évenként. Minél nagyobb valamely város, annál nagyobb a va-

lőszínűség arra nézve, hogy több a helybeli tanulók száma a kebelében levő gymnasiumban, mint egy kevesebb népességű város gymnasiumában; bár itt Mező-Tur, Békés és Szarvas példája a valószínűség alól kivételnek látszik, a mennyiben Szarvas 22 ezer lakosa 5 évi átlag szerint 142, az ugyanolyan népességű Békés 10 évi átlag már csak 77 (majdnem felényi), az egy ezerrel kevesebb lakosságú Mező-Tur pedig hasonlóképp 10 évi átlag szerint ennél tizzel többet = 87 tanulóval szolgáltat helybeli gymnasiumának. Lehet azonban, hogy e tekintetben a VIII osztályu gymnasiumot nem lehet figyelmen kívül hagyni, mert összevetve Debreczen (46,000) és Szarvas lakosságát, e két főgymnasium helybeli tanulóinak között megvan az arány.

A 10 évi átlagból esik ezer lakosra Karczagon 3, Kisujszálláson 4, Mező-Turon 4, Békésen 3, — az 5 évi átlagból Szarvason 6, — a 3 évi átlagból Debreczenben 6 helybeli tanuló.

A vidéki növendékek egybevetésénél már nem vagyunk kénytelenek ily szorosán ragaszkodni a város lakosainak számához, mert e táblázatból is világosan látszik, hogy Szarvasnak körülbelül annyi vidéki tanulója van, mint a kétszerte több népességű Debreczennek; Békésnek pedig csak hetedrésznyi vidéki tanulója van, mint a vele egyenlő lakosságú Szarvasnak. Így tehát e tekintetben szabadabban ítélnünk.

Mielőtt azonban a vidéki tanulók számát egymáshoz hasonlítani a karczagi, kisujszállási, mezőturi és békési gymnasiumokban, nézzük meg e gymnasiumok helyzetét.

A ki ismeri e városok földrajzi fekvését, annak bizonyítani sem kell azon igazságot, hogy közülök legkedve-

zötlenebb fekvése van a mezőturi gymnasiumnak. Karczagnak és Kisujszállásnak, illetőleg e városok gymnasiumának északra, keletre és nyugotra lehető tág vidéke van, valamint Békést is elég tágas körben határolják a hódmezővásárhelyi és nagyszalontai gymnasiumok; ellenben Mező-Turnak igen-igen szűk kört hagynak a karczagi, kisujszállási, szolnoki, szarvasi és részben a csabai gymnasiumok. És az évi Értesítők mégis azt mutatják, hogy ezen kedvezőtlen fekvése mellett is a legtöbb vidéki tanulója van a 4 gymnasium közül a mezőturinak. Itt már azt lehetne várni, hogy Békésnek van legtöbb vidéki tanulója, mert Csaba, H.-M.-Vásárhely és Nagyszalonta mégis csak kevesebb tanulóval von el Békéstől, mint a mennyit el von Mező-Turtól Karczag, Kisujszállás, Szolnok és Szarvas.

Legnagyobb számú vidéki tanulója s így legnagyobb vidéke van mégis Mező-Turnak. A vidéki tanulók 10 évi átlaga Mező-Turon 55, Békésen 51, Kisujszálláson 34, Karczagon 24.

Debreczen és Szarvas helybeli és vidéki tanulóit csak azért tettem egymás mellé, hogy kitűnjék az, hogy Szarvasnak van olyan vidéke, mint Debreczennek. Ez különben könnyen érthető. Messze vidéken egyedül áll, mint ág. hitv. főgymnasium s az országnak legészakibb és legdélibb vidékeiről is vannak növendékei.

Most lássuk e gymnasiumok népességét felekezeti szempontból s állítsuk egymás mellé az ev. ref. és más vallásu tanulók számát, de bővebb tájékozás kedvéért nézzük meg a szarvasi ág. hitv. főgymnasium ev. ref. növendékeit is.

Iskolai év	Karczag		Kisujszállás		Mező-Tur		Békés		Szarvas
	ev. ref.	más vallásu	ev. ref.	más vallásu	ev. ref.	más vallásu	ev. ref.	más vallásu	ev. ref.
1876/7	36	26	57	19	81	49	67	73	52
1877/8	34	39	48	18	87	44	68	58	44
1878/9	42	45	66	16	95	47	58	84	38
1879/80	33	31	69	21	95	53	47	89	54
1880/1	37	26	68	27	105	51	44	70	63
1881/2	43	26	61	22	82	57	50	65	65
1882/3	39	27	66	32	92	58	50	72	56
1883/4	35	37	68	23	91	60	51	80	65
1884/5	51	33	50	37	80	53	59	81	47
1885/6	47	38	63	30	96	49	53	73	—
Összesen	397	328	616	245	904	521	547	745	484
Évi átlag	39	32	61	24	90	52	54	74	53

Ezen táblázat szerint a legközelebb lefolyt 10 esztendő alatt volt Mező-Turon 904, Békésen 547, Kisujszálláson 616, Karczagon 397 ev. ref. vallásu tanuló. A legtöbb volt tehát Turon, utána Kisujszállás, aztán Békés, végül Karczag következik. Évi átlag szerint van Turon 90, Kisujszálláson 61, Békésen 54, Karczagon 39 ev. ref. vallásu tanuló.

Most lássuk a más vallásu tanulók számát. E tekintetben Békés van elől. A más vallásuak átlaga Békésen 74, Turon 52, Karczagon 32, Kisujszálláson 24. — Viszonyítva ezen átlagot az ev. ref. vallásuak átlagához, Békésen éven-

ként 20-szal több a más vallásu tanulók száma, tehát a más vallásuak jobban használják e gymnasiumot, mint maga az ev. ref. felekezet; Karczagon csak héttel kevesebb a más vallásuak száma évenként az ev. ref. vallásuak számánál, Mező-Turon 38-czal, Kisujszálláson 37-tel.

Legkedvezőbb tehát az ev. ref. és más vallásu tanulók közötti számviszony Mező-Turon és utána Kisujszálláson; kevésbé kedvező Karczagon, egyáltalában kedvezőtlen — mert a más vallásuak vannak tetemes előnyben — Békésen.

De mutatja e táblázat azt is, hogy a más hitfelekezetű

szarvasi főgymnasiumban évenként 53 hitfelekezetünkbeli tanuló van, tehát e gy-gyel kevesebb, mint Békésen; 8-czal kevesebb, mint Kisujszálláson, 14-gyel több, mint Karczagon, de 37-tel kevesebb, mint Turon.

A szarvasi ev. ref. tanulók száma egy újabb bizonyosság arra, hogy ezen vidéken ev. ref. főgymnasiumra van egyházegyetemünknek szüksége.

Most állapítsuk meg e főgymnasium helyét elméletben.

Ha arról van szó, hogy több, már meglevő gymnasium közül egyik közadakozásból, hitfelekezetünk segélyével főgymnasiummá egészítették ki, két szempont szerint kell itélnünk: 1-ör a felekezetünkre nézve legelőnyösebb helyet kell választanunk, 2-or azon gymnasiumot kell kiegészítenünk, melynek egyrésztől felekezetünkbeli, másrésztől vidéki tanulói legnagyobb számmal vannak.

A melyik gymnasium mindkét szempontnak megfelel, az van ugy földrajzi fekvésénél, mint népességi viszonyainál fogva főgymnasiummá kijelölve.

Faragó Bálint.

(Vége köv.)

Az esperesi hivatal méltánylása.

A „Debreczeni Protestáns Lap“ mult évi 51-ik számában „Az esperesi hivatal méltánylása“ czímen „S—s.“ aláírással egy indítványt tevő czikk jelent meg, mely abban áll, hogy „az esperesi díjazás — utazási és napi díjakon kívül — legalább 400 frt évi általányban állapíttassék meg.“

Az ezen indítvány támogatására felhozott érvelések egyáltalában nem esnek — szerintem — légből kapott állítások körébe, mert hogy az esperesi hivatal szerfelett sok teendővel jár s hogy emellett az azt viselő lelkész anyagi áldozatot is kénytelen sokszor hozni hivatalának szorgalmas, pontos teljesítése közepette: ez kétségbevonhatlan tény és teljesen igaz. Ugyanazért, ki az esperesi hivatal elfogadása s ügybuzgó espereskedése által szellemi s anyagi erejét áldozatul adja az egyházi közügy oltárára, azt — szerintem is — az elismerés babérkoszoruja méltán megilleti, sőt — ha legyőzhetlen akadályok útját nem állnak — a hozott áldozat arányában anyagi jutalomhoz is elvitázhatlan joga van. Azonban valljuk be őszintén, hogy híveinknél — tisztelet a kivételnek — az áldozatkészség nem hogy növekedőben lenne, de a megdöbbenő mérvben jelentkező szegényedés arányában folyton kevesbül, alább-alább száll. Már pedig ily körülmények közt — meggondolva azt is, hogy napjainkban az egyházak s híveink által hordozandó terhek nem hogy kevesbültek volna, sőt koronként feljebb emelkedtek — az én szerény nézetem szerint épen nem alkalmas idő a jelen, hogy akár esperesi fizetésfelemelés, akár más czímen újabb fizetési kötelezettségek tétessenek az egyházmegyékre s így közvetve az egyházakra s az ezeket alkotó híveinkre, sőt — szerintem — még arra kellene lehetőleg törekedni, hogy módja találtassék a fizetési kötelezettségek alább szállíthatásának.

Különben — ismételve azt, hogy nem teljesen ismeretlen előttem azon tény, hogy az esperesi hivatalok sok teendővel vannak elhalmozva s így méltányos lenne tisztességes honorariummal láttatniok el az espereseknek, ha lehető volna ez — én nem tudok magamnak oly ev. ref. es-

perest képzelni, ki csak fizetésért volna hajlandó e hivatalt viselni, mely, habár sok dolgot, kevés jövedelmet, de oly szép munkakört ad, hol a közügyért tenni, munkálkodni akaró és tudó férfiú igen szépen hasznosíthatja bölcsességét, tapasztalatát; előmozdíthatja egyházak s egyesek javát, boldogságát; s a hű kötelelességteljesítés megnyugtató tudata érzetében megtalálhatja erkölcsi jutalmát, mely drágább aranyból, ezüstből s minden földi kincsből.

Szomorú állapot lenne, ha épen a lelkészek is csak anyagi jutalomért lennének hajlandók munkálni a közügy terén!... Hiszen: „a gyertyát nem azért gyújtják meg, hogy elrejtsek véka alá, hanem hogy a gyertyatartóra tegyék és fénylőjenek mindenkinek, kik a házban vannak.“ Épen így az egyházak kormányzására hivatott egyének erkölcsileg kötelezve vannak, nem anyagi nyereségért, sőt — ha tisztességes megélhetésük másként biztosítva van — teljesen díjtalanul is szolgálni a közügyet, ha személyöket illetőleg az interna és externa vocatio egyesül. Ugyanazért — én úgy hiszem — minden esperes ur megtart engem azon állításomban, hogy ily kötelelességérzet náluk a motívum, melyért a teherrel járó esperesi hivatalt elfogadják s folytatják s legtávolabbról sem anyagi haszonra való tekintet.

Igaz, hogy a tiszántuli ref. egyházkerületben az esperes urak — ha nem csalódom — mindenütt csekély honorariummal vannak ellátva, de ne feledjük azt, hogy míg nálunk mégis vannak 200—300 frtos esperesi honorariumok, léteznek oly ref. egyházmegyék másutt, melyekben vagy épen semmi, vagy 50—100 forint az esperesi honorarium (irodai általány czímen) s mégis mindig voltak s vannak pontos, ügybuzgó espereseik az illető egyházmegyéknek.

Tegyük hozzá még azt is az elmondottakhoz, hogy a tapasztalat bizonyossága szerint, a tiszántuli ref. egyházkerület legtöbb esperese a jobb jövedelmű egyházak lelkészeinek sorából telik ki, kik ezenfelül többnyire már esperessé lételek előtt is káplánt tartottak...

Ugyanazért én nem az esperesi tiszteletdíjak felemelése, hanem inkább az esperesi teendők könnyítésében keresném s találnám föl „az esperesi hivatal méltánylását“, még pedig úgy, hogy — miként egyházkerületünkben is példákat lehetne erre fölhozni — mondják ki az egyházmegyék, hogy az esperesek semminemű pénzt ne kezeljenek, (ezzel az egyházmegyei pénztárnokok bizassanak meg kizárólag, mostani fizetésök érintetlenül hagyása mellett.)

Ily módon elérhető volna, hogy az esperesi hivattal járó terhek lényegesen alább szállanának; az esperesek azon visszás helyzete, hogy egyik órában egyházmegyei számvevő bizottsági elnökök, másik órában számadás alávetett pénzkezelő egyénekként szerepeljenek, megszűnnék; az esperesek, kik állásoknál fogva az egyházmegyei anyagi és szellemi ügyek ellenőrei lenni tartoznak, nem volnának egy személyben pénztárnokok s pénztári ellenőrök, a mely állapot — szerintem — teljesen visszás s olyanformán tűnik föl, mintha egy ugyanazon ügyvéd a felperes és az alperes ügyét intézné.

Nincs ugyan hatalmamban, hogy én (az egyszerű lelkész) fényt adjak egyházi tisztviselőinknek, de — nézetem szerint — indítványom elfogadtatása annyit mégis eredményezne, hogy espereseinkre elmondhatnók egyházmegyéinkben: „primus inter pares.“ Különben is, protestáns elve-

inkből kifolyólag csakis ennyit remélhet joggal minden egyházi tisztviselőnk elérhetni s az esperesi hivatalban (de nem méltóságban) elismerés koszorújával jutalmazottan látva, tudva buzgólkodását, hű fáradozásait, bizonyára e szavakat veheti ajkára: „Az én igám gyönyörűség, az én terhem könnyű.“

Gondolkozzanak felette azok, a kiket illet s én remélem, hogy nézetemet a többség nem helyteleníti.

Befejezésül csak ennyit: ne feledjük Jézus szavait: „az én országom nem e világból való.“ Az anyagiak felettből való szerelme legyen távol kebleinktől! . . .

Nagy-Várad.

Dombi Lajos.

A gyakorlati jó siker.

A konventi jegyzőkönyvben a több segélyezésre ajánlottak közt az én nevem is előfordul, még pedig — ha jól emlékszem — ezen megjegyzéssel: Király Antal 300 frt segélyt kér, de mivel még eddig semmi gyakorlati jó sikert nem mutatott fel — nem segélyeztetik. Önérzetes embert — pedig én is annak szeretem magamat tartani és tartatni is — az ilyen meztelen kifejezés jobban sért, mint az esdett segély meg nem nyérése.

Szabad legyen azért tisztáznom a dolgot; — kell ezt tennem különösen lelkésztársaim előtt, kik bizonyára nagyon rossz szolgának tarthatnak engem, olyannak, ki a reá bizott talentumot elásta, a helyett, hogy forgatná. Pedig jó lelkiismerettel mondhatom, hogy nem így áll a dolog; sőt jó lélekkel állithatom azt is, hogy ezen keskeny kört, melybe az isteni gondviselés rendelt, betöltöm úgy, mint talán tíz sem azok közül, kik követ dobnak reám.

Olvasom e becses lapokban, hogy ez és ez az egyház 2—3 ezer forintot költött új iskolájára; egy másik templomát, tornyát renováltatta; a harmadik új harangot „szentelt“ fel ennyi meg ennyi költséggel; olvasom, örömmel olvasom: de ezek mellett nekem csak az a gondolatom:

Repülnél lelkem, fent repülnél

A táj szellőivel . . .

De a magosból földre huz le

A gyilkos képzelet . . .

Óh mert könnyű azoknak a felkészeknek gyakorlati jó sikert mutatni fel, kik dus jövedelmű s ezer meg ezer lelket számláló egyházakban lekipásztoroskodhatnak, — könnyű nekik dicsekedni az egyházukban történt dicső tényekkel, de jönnének el csak az ilyen kis egyházakba, hol először szegénységgel, másodsor szegénységgel és harmadszor is szegénységgel találkozának . . .!! Szeretném látni, micsoda gyakorlati jó sikert tudnának itt felmutatni?!

És én most, daczára annak, hogy csekély népességű szegény kis egyház lelkésze vagyok, daczára annak, hogy a domesztikából azért nem nyertem segélyt, mert gyakorlati jó sikert nem mutattam fel, mégis a gyakorlati jó sikerrel akarok dicsekedni.

Két év — ennyi idős lelkész voltam a segélykérvény kiállításakor — oly csekély idő, hogy ez alatt, ugyszólván, szó sem lehet a gyakorlati jó sikerről, különösen ily kicsiny

egyházban, hol még e mellett oly iszonyuan összezilált helyzetet találtam. Bökény község ugyanis Farkasfalva főkegyházzal együtt 238 lelket számlál, egyedüli jövedelemforrása 14 hold föld 1200 □ ölével. Ide jövedelem előtt 9 évig egy krajczár adó sem fizettetett, úgy hogy ez sallangjaival együtt mintegy 560 frtra gyült. Ezen felül a papi lakot melléképületeivel együtt oly mizerábilis állapotban találtam, hogy szememből kicsordult a könny, midőn az első reggelre virradva széttekintettem azon ekkleziális épületeken, melyeknek ideiglenes tulajdonosul Isten akarata engemet jelölt ki. És most a konvent után kérdelem: mit tetetek ti dicső elődök, ti, kiknek nem vetették szemére a gyakorlati siker hiányát?

És hogy áll ma a helyzet?

Még három évet nem töltöttem el, mint bökényi pap és már 1885-ben 40 frt, 1886-ban pedig 95 frt egyenes adó törlesztetett. Az egyháznak veszendőben levő pénzét behajlattam s adóba adattam s a mi még kint van, csak idő kérdése, hogy bejőjön. Ezek után lelkes szavakkal hívtam fel a kis község minden tagját felekezeti különbség nélkül az adakozásra; szószekeken úgy, mint magános házaknál buzdítottam, lelkesítettem a híveket a keresztyéni áldozattételre s az eredmény az lett, hogy alig egy rövid hét alatt csak 11 családfő 98 frtot irt az ív alá és fizetett ki s az adakozás, a gyűjtés mai nap is foly. És ezen nem is remélt siker következtében képesek lettünk egy két hold terjedelemmel bíró telek megvásárlására iskolahelyiségnek 670 frtéért. — Az ócska iskolát s melléképületeit új zsindefedéllel láttuk el s ez az ócska iskola haszonbérbe adván, az egyháznak évi adóját fedezni fogja s midőn az egyház adósságaitól megszabadul, akkor a haszonbér a tanítóé lesz a gyermekek tandíja fejében s ezzel elérünk egy magasztos czélt: a gyermekek ingyenes iskoláztatását. Ezen felül be van szerezve zsindefylen kívül minden épületanyag, kő, vályog és fanemű egy a papi lakon tavasszal építendő 13-öles istállóhoz. És én nem csak szóval buzdítottam a híveket, de a jó példával — minek tulajdonitok minden eredményt, — én mentem legelő, ajánlottam annyit, mennyit három hívemnél több nem.

A beléletről csakis dicsérőleg szólhatok. A templomot a hívek szorgalmasan látogatják, Urvacsoránál a lelkek száma a k 1/3-da, azaz 70—80—90 lélek mindig jelen van. Iskolába nem járó tanköteles alig van kettő, az is Farkasfalván. Vasárnapi iskola rendesen tartatik s ezek, valamint a rendes iskolások is, az összhangzatos éneklésben is taníttatnak.

Nem tudom mit kellene még tennem, hogy a segélyezésre méltónak ítéltessem, mi lenne az a gyakorlati jó siker, mely engemet egy pár forintban részesítene!? Lelkésztársaim, — kik segélyt nyertetek, — tanítsatok meg!

Én a segélyt, igaz, jövedelemem csekély volta miatt kértem s kértem azt különösen az árviztől szenvedett kárimra s nem az elért gyakorlati jó sikerre — tekintettel. Évi jövedelemem ugyanis ez: 21 hold 1200 □ öles szántóföld és kaszáló; 16 köből próvent (fele buza, fele tengeri); 18 frt fapénz; 8—10 igás, 16—20 kézi napszám s aztán fizetek 30 frt 16 kr adót s földjeimet magam munkáltatom. Azt hiszem, hogy ennél nagyobb jövedelemmel bíró lelkészek is segélyeztettek, tekintet nélkül a gyakorlati jó sikerre. Hátha még hozzá vesszük az elmondottakhoz az

1884-iki árvizet, mely 9 hold buza, 3 hold tengeri vetésemet separt el 11 boglya szénával együtt; ugyanez év őszén 5 köblös buzavetésem, mielőtt kikelt volna, az árviztől, a felszántott földdel együtt, elhordatott. 1885-re tehát ismét alig maradt valami, a tavaszi terményekből tengettem magamat. 1886 pedig, azaz a mostani év, a szárazság miatt nem fizetett. Így történt aztán, hogy több mint 2000 frtot tevő anyai örökségemet, melyet nagyrészen a gazdálkodásba fektettem, el kellett vesztegetnem s ezen felül meg kellett ismerkednem a váltóval is.

Én ezeket mind felsoroltam a segélykérő íven, gondolván, tekintettel lesznek igazán kritikus helyzetemre, azonban mivel gyakorlati jó sikerrel nem dicsekedtem, segélyezés nélkül maradtam. Sajnosan esik ez, de sokkal sajnósbab rám nézve a konventi jegyzőkönyvnek azon pontja, melyet a világ olvas s melynek elolvasásakor az arczomba szökik nekem is a vér mindenkor.

Nem elég tehát, hogy immár három év óta hirdetem a bökényi ev. ref. egyház tagjainak az Isten igéjét ingyen, sőt a magam feláldozásával, — de még egyházam főbb hatásainál is hidegséggel, fel sem vevéssel találkozom, sőt a mi több, blamiroztatom.

Fáradásaim, küzdelmeim és szenvedéseimért vártam az anyagi jutalmat, — miután kisdéd egyházam úgy sem adhat, — egyházam főhatóságaitól; erkölcsi jutalmam önérdem volt; a konventi jegyzőkönyvben jelzett „gyakorlati jó sikerhiány” azonban mindeniktől megfosztott; meg örökre, mert az egyszer megtörténtet nem lehet meg nem törtétté tenni.

Az azonban gyanitom én, honnan és miért fu a szél ellenem, — tudom én, miért részesült csekély személyem ilyen különös figyelemben, de ne szólj szám, hogy ne fájjon fejem. Ezt abba is hagyom, hanem kettőt tudni szeretnék, azt t. i., hogy mi az a gyakorlati jó siker, melyet segélyezett lelkésztársaim kifejtettek és hogy van-e kisebb jövedelmű egyház az egyházkerületben, mely egyszersmind annyi elemi csapást szenvedett volna rövid három év alatt, mint a bökényi?

Kelt Bökényben, 1886. decz. 23.

Király Antal,
ev. reform. lelkész.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Nyílt kérdés Csiky Lajos szerkesztő urhoz, mint a gyakorlati theologia ny. r. tanárához.

A házassági ügyek körül, — bár ritkán ugyan, — de mégis merülnek fel olyan kérdések, melyekre nézve liturgikáink nem adnak határozott utasítást, melyet követnünk kell, — sőt a különböző egyházkerületek különböző eljárásokat használnak egyik, vagy másik kérdés elintézésénél.

Szabad legyen azért a következő esettel, — mely szintén a ritkábban előfordulókhöz tartozik, — szerkesztő urat megismertetni, s ezek után e becses lap hasábjain szives felvilágosító választ kérni.

Az eset a következő:

Ezelőtt néhány évvel egy ev. ref. vallásu nőtlen férfiú

törvényesen egybekelt egy özvegy róm. kath. vallásu nővel, kinek első férjétől egy 14 éves hajadon leánya is maradt.

E házasságból származott két gyermek s az anya egy évvel ezelőtt elhalt, — az özvegyen maradt férfiú elhunyt neje halála után — a fentebb említett mostoha leányával kezdett viszonyt, ki jelenben 18 éves és e tiltott viszonyból egy gyermek származott, — most a férfi mostoha leányával törvényesen házasságra akar lépni, — s a nő ki az ev. ref. vallásra óhajt áttérni, szinte kívánja a törvényes egybekelést.

Erre vonatkozólag olvastam „Fördös Ágendáját” hol a hozzá csatolt utasítások 265-ik lapján ez áll: „Nem vehetem el felmentvény nélkül (tehát felmentvény nélkül igen) törvényesen elváltatott feleségemnek más férjétől való leányát.” De, ha ezt elvehetem felmentvény nélkül, hát abban az esetben, — mint itt is van, — hogy nem a törvény, de a halál bontotta fel a házasságot — nem vehetem-e el felmentvény nélkül? Előtte e kérdés, illetve felelet homályosnak tűnik fel — mert ha elvehetem a törvényesen elváltatott feleségemnek más férjétől való leányát, — azt hiszem — akkor elvehetem a halál által elváltatott feleségemnek más férjétől való leányát is?!

Ugy de ugyanezen „Utasítások” 264-ik lapján ez áll: — „Egyenes vonalban — sem a rokonoknak, sem a sógoroknak — felmentvény nélkül sem lehet házassodsi. Tehát — a mostoha apa, mostoha leányával soha házasságra nem léphet.” Szerintem ez ellenmondása a fentebb idézetnek, hol az mondatik, hogy „felmentvény nélkül elvehetem a törvényesen elváltatott feleségemnek más férjétől való leányát.”

Igaz ugyan, hogy erkölcsi szempontból az én felfogásom szerint nem helyes az ilyen dolog, de jogi oldalát tekintve, — s a gyakorlatot — tisztelettel kérem szerkesztő urat, sziveskedjék a magam tájékoztatásáért e nyílt kérdésemre becses válaszát mihamarabb megadni.

Szalacs, 1886. december 31.

Zsigmond Géza,
ev. ref. segédlelkész.

Válasz.

E kérdésre nem a liturgika feladata utasítást adni, mert határozottan rendelkeznek benne országos törvényeink. Ha aztán a liturgika, teljesség szempontjából, mégis felölelné, a minthogy több felöleli az ilyen kérdéseket is, csak a gyakorlati életnek használ vele.

Tiszteletes segédlelkész ur jól tudja, hogy a „Benigna Constitutio Josephina de causis matrimonialibus” 13—16. §-ai szabályozzák a házassági ügynek a vérrokonokra és sógorsági viszonyban levőkre vonatkozó szabályait és hogy az 1790—91. évi 26. t. cz. 11-ik §-a e rendeletet megerősíti. Így hát országos törvény nélkül állunk szemben.

E törvény szerint sógorságban egyenes vonalon végtelenig tilos a házasság s a vonalat és az ízt köztudomás szerint úgy számítjuk, hogy a mely vonalon és ízben valaki az egyik házastárshoz rokon, ugyanazon vonalon és ízben sógor a másik házastárshoz.

Már most kombináljunk egy kicsit.

Az a leány, kit az ő mostoha apja el akar venni, anyjához, tehát az egyik házastárshoz fölfelé menőleg egyenes vo-

nalon és első ízben rokon, tehát a másik házastárshoz, t. i. mostoha apjához, ugyancsak fölfelé menőleg, szintén egyenes vonalon és szintén első ízben sógor, — és így annyira köztők a házasság, hogy az apostoli király sem adhat arra fölmentvényt. Az a lelkész, ki őket, sógorsági viszonyokat tudva, összeeskütné, három évig terjedhető börtönnel büntetethetnék.

A sógorsági viszonyon mitsem változtat az, hogy a leány anyja meghalt, vagy ha az előbbi házasság törvényesen fölbonthatott volna is. A „horror naturalis,” tehát a dolognak erkölcsi oldala az, a mire itt a törvényhozás tekint. Ha a feleségnek nem lehet elvenni az anyját, hogy lehetne elvenni a leányát?! Visszariad attól az erkölcsi érzék, hogy egy férfi — megfordítva nem beszélve a dologról — egymás után anyával és leánnyal éljen ugyanazon nemi viszonyban. Vértörtetés az és így az a szerencsétlen gyermek is vértörtétési viszony gyümölcse.

Ezekből aztán, határozott meggyőződéseim szerint, az is következik, hogy Fördös téved, midőn Ágendája jegyzeteiben azt mondja, hogy „nem vehetem. . . el fölmentvény nélkül. . . törvényesen elváltatott feleségemnek más férjétől való leányát.” Más kategóriába tartozik e dolog, mely, a fentebbiek szerint, így volna felállítandó: „nem kérhetek fölmentvényt törvényesen elváltatott, vagy meghalt feleségemnek más férjétől való leányával kötni szándékolt házasságra sem”, — épen mint nem kérhetnék arra, hogy elvehessem a napamat.

Vigyázzunk, hogy a tekintély előtt se hajoljunk meg minden esetben, vagy legalább addig ne, míg érveivel meg nem győz bennünket.

Az ügy elég érdekes arra, hogy, ha valaki az enyimmal ellenkező nézetben volna, hozzá szóljon ahhoz.

Szerk.

Irodalom.

Dobos János Egyházi beszédei. V. kötet. Halotti beszédek, részben különféle kuforrások nyomán. Kiadta Dobos László szalkszent-mártoni ref. lelkész. Budapest, 1887. Kiadó tulajdona. Bolti ára 1 frt 80 kr.

Van e 254 lapra terjedő, díszesen kiállított könyvben 23 halotti predikáció, 3 oráció, 7 imádság előtti rövidebb beszéd, 4 sírbeszéd; s a függelékben három alkalmi gyász- vagy emlékbeszéd s két tanítás előtti imádság. Két rövidebb beszédhez imádság is van csatolva. E szerint van e kötetben 44, különböző tárgyú és modoru beszéd, illetőleg imádság.

A gyakorlati élet emberei s az inkább elmélettel foglalkozó férfiak közül is nagyon sokan azt vallják, hogy a lelkész a koporsó mellett mutathatja meg leginkább: „quid valeant humeri.” Könnyű akár rendes beszédet, akár orációt tartani egy érdemekben gazdag férfi, vagy nő koporsója fölött, de mit beszéljünk például egy gyermekről?!

Dobos gyakran valóban remekül oldja meg feladatát; mindig tud olyan hurokat pengetni, melyeknek hallása jótékony hatással van a bánkódó kebelre; nem tesz úgy, mint egyik-másik hitszónok, ki oly élénken ecseteli a hátramaradtak bánatát s oly mélyen leveri őket a porba, hogy on-

nan sehogysen tudja aztán kiemelni őket. Dobos főlemei, vigasztal, bátorít.

Bármilyen legyen is egyéni nézetünk a halotti predikációról és orációról, e kötet művet valódi nyereségnek tartjuk egyházi irodalmunkra nézve s az alkalomra, melyen mondattak, tekintettel, elnézzük a szerzőnek, hogy a második szám alatti oráció és a Nyári Pál felett tartott gyászbeszéd idegen nevekkal és latin citatumokkal van megtömve. Bizonyára intelligens, fényes gyülekezet előtt mondta a szerző e beszédeit. Természetesen így is csak cum grano salis lehetett azt régebben is megtenni s Báthori Gábor „Emlékezetkövekkel megrakott temetőkertjének”, tömördek latin idézettel megrakott predikációi még abban az időben, e század elején is, komoly meggyőződésünk szerint, sokaknál kelthettek némi visszatetszést. De ezt csak úgy mellékesen!

Dobos János e beszédeiben, mint a tapasztalatok iskolájában bölcsesé lett tanító áll előttünk. Ragyogó szép és erőteljes irálya is lebilincsel.

E kötet nekünk jobbnak tűnik föl az előző háromnál.

A kiadó, kellő pártolás esetén, világ elé bocsátana még két kötetet, u. m. az 5-ikben „időszaki tanításokat”, farsangi, bőjti, tavaszi stb. beszédeket adna, a 6-ikban Dobos János 1847—48-ban tartott országgyűlési beszédeit közlené.

Ez utóbbi kötet megjelenése kívánatos volna magasabb homilétikai tekintetéből is.

Ajánljuk a kezünk alatti 4-ik kötetet megérdemelt pártfogásba.

Különfélék.

Debreczeni ev. ref. egyházközség. Ujév első és második napján több érdekes hirdetés olvastatott fel Debreczen három református templomában. Mindenekelőtt a Czegléd-utcai templom építésére vonatkozólag kihirdettetett, hogy a Gregerson cégnek fizetni kötelezett 71,225 frtból 45,300 frt már kifizettetett s a hátralevő 25,925 frt is biztosítva és fedezve van. Kövesdi János debreczeni polgár és neje b. e. Bekecs Sára asszony ajánlatot tettek, hogy az épülő toronyba, jövő tavaszra, három kellő nagyságu harangot öntetnek és vasállványon elhelyeztetnek; ennek költségei, szerződés szerint, mintegy 6123 frtra mennek. Buzgó és kegyes nők fáradoznak, hogy az új templomban leendő urasztala, szószék és orgona az általok gyűjtendő adományokból készíttessenek el. A templomi padok készíttetési árának fedezésére házanként fognak gyűjteni. Az anyakönyvek szerint ezen egyházközségben 1886-ban I. élve született: törvényes fiu 617; törvényes nő 645; törvénytelen fiu 99; törvénytelen nő 107; tehát élve született törvényes gyermek 1262, törvénytelen pedig 206 és így összesen 1468. Halva született: törvényes fiu 55, törvényes nő 32, együtt 87; törvénytelen fiu 17, törvénytelen nő 6, együtt 23; összesen halva született 110. Élve és halva született összesen 1578. II. Meghalt fi 810, nő 763, együtt 1603. III. Egybekelt összesen 367 pár. IV. Áttért fi 16, nő 10, együtt 26. V. Kitért 1 fi és 1 nő, együtt 2. Ezek szerint tehát, levonva a szülöttek és áttértek számából a meghaltak és ki-

tértek számát, fogyás az 1886-ik évben: 1. A különböző egyházi célokra bejött adományok részletes kimutatását nem lehet e lapnak feladata közölni s ezért csak annyit, hogy, a mint az előttünk fekvő kimutatásból hirtelen összeszámítottuk, készpénzben bejött 1040 frt 70 kr és 3 régi ezüst huszas; hagyományoztak az egyháznak házat földdel együtt; ajándékoztak részére urvacsorai bort, keresztelő tál alá való terítőt, márvány keresztelési medenczét, értékes urvacsorai kelyhet. Ajánlkoztak az új templomhoz 29,600 téglának és 46 szekér homoknak ingyen beszállítására. Az élő egyháziasságnak beszélő bizonyosságai mindezek. Debreczen tud tenni és szeret is tenni eleget az Ur oltárának munkái körül.

Közalapi segélykérvények ügye. A tiszántuli egyházkerület püspöke úgy intézkedett, hogy a közalapi segélykérvények ezentul mindig a tavaszi egyházkerületi közgyűlésen vétessenek föl. Ennélfogva az egyházmegyéknek ezen gyűlést megelőzőleg már legalább 3—4 héttel előbb le kell tárgyalniok ezen kérvényeket.

Megdöböntő eset. Egyházkerületünk egyik tanácsbírója, Beke Mihály, debreczeni egyházmegyei és egyházi tanácsos, árvaszéki elnök életét f. hó 4-én komoly veszedelem fenyegette. Délelőtt egy mellékutczán át hivatalába menvén, egy Illaváról hosszas fogságból kiszabadult egyén által orozva, forgó pisztolyból meglövetett. A dolognak az a magyarázata, hogy az orgyilkosra Beke Mihály, mint régebben városi tiszti ügyész, apagyilkosság miatt kötél általi halált indítványozott, mely legfelsőbb kegyelem útján fegyházbüntetésre szállítottatott le. A bűnös kiszabadulván, boszut akart állani vádlóján. Az orvtámadás nem sikerült s Beke Mihály urnak csak néhány napi pihenésre van az izgató eset után szüksége. Az orgyilkos, félvén a büntető igazság kezétől, talán lelkiösmeretének is furdalására, börtönében felakasztotta magát. Isten védő keze elhárította a gyilkos golyót s mi örömmel üdvözöljük a halálos veszedelemből megszabadult derék férfit. A jó Isten, ki mostan meg védte, tartsa meg életét hosszú időközön át!

Vidéki hírek. A h.-m.-vásárhelyi ev. ref. egyháztanács 1887-re szóló költségelőirányzata szerint a lelkészek, tanárok, tanítók és kántorok fizetése 29,320 frtra megy. Az összes kiadás 58,494 frt 41 kr. A bevétel 42,094 frt 41 kr. A kiadások egy részének fedezéseül szolgál az államadó-forint után 1887. évre 16 krjával kivetendő egyházi adó, mely 22,422 frt 10 kr-ra megy, melyből azonban tapasztalás szerint legalább 6000 frt kimaradásra leszámítandó (H.-M.-V.). — Kisujszálláson a múlt évben 257 frtra menő kegyes adományok tétettek. Az ottani ev. ref. egyház múlt évi rajza következő: született 428; meghalt 350; egybekelt 94 pár. A mi tanintézeteit illeti, ezekben a tanulók és tanerők száma következő: középtanodai tanulók 99, helybeli 60, vidéki 39; elemi fiiskolások 544; elemi leányiskolások 611; iparos tanoncok 48, összesen 1302.

Ezeken kívül ismétlő fiuk és leányok 500-an felül A kiseda óvodába járók száma bizonytalan. Tanítók: középtanodában 6 rendes tanár, elemi fiiskolákban 8 rendes tanító, a leányiskolákban 6 r. tanító, egy nő, az óvodában 1, összesen 21. — Verseczen múlt évi decz. 19-én tartatott az első református magyar istentisztelet. Fa István pán-csovai lelkész predikált és osztott urvacsorát. A versecziek bizton hiszik és remélik, hogy a tiszántuli egyházkerület gondoskodni fog vidékek részére egy missiói lelkészi állomás felállításáról. — Avasujváros. Héder Lajos m.-szigeteki egyházi főgondnok, avasujvárosi birtoka eladása alkalmából az ottani ev. ref. egyház részére 200 frt alapítványt tett. A tett dícséretre nem szorul, — önmagát dícséri.

Haláleset. Papp Arthur m.-szalkai lelkészt f. hó 3-án súlyos csapás érte. Elvesztette e napon hű nejét, Kósa Rózát, ki boldog házasságok 5-ik évében hosszas szenvedés után elhunyt. Eltemettetett f. hó 5-én, a templomban Kovács Lajos helybeli segédlelkész által tartott rövid imádság után. Benne egy nyájas, egyszerű, házias, vallásos nő, egy valódi papné tétetett sírba. A kesergő férjnek, kivel közeli rokonság kapcsolja össze e lap szerkesztőjét, csak annyit: fájó érzelmek közt repült el lelkünk gondolata a jól ismert ház koporsója mellé; részt vettünk a család bánatában. Lengjen szelid béke a kiszenvedett jó nő porai fölött! A vigasztalásnak Istene emelje föl a lesujtott férjet apai örömeinek megnyugtató érzetében.

Az „Evangyéliumi Lelkészi Tár“ 8-ik évfolyama számára Czelder M. ur, mint szerkesztő által hirdetett pályázatra beérkezett 70 egyházi beszéd. Lapunk szűk tere miatt a pályaművek részletes jegyzékét nem közölhetjük.

A Religio január 5-iki számába „Prot. atyánkfiai már megelőztek bennünket“ cz. a. átveszi lapunk ma egy heti számából azon levelet, melyet G. K. a „Prot. Tud. Irod. Társ.“ ügyében intézett hozzánk. Sulyt látszik helyezni arra, hogy azon levelet Géresi Kálmán, Tisza Kálmán gyermekeinek volt nevelője írta. A Religio szerint a katolikusok mozgolódása provokálta a protestáns mozgalmat. Bizik benne, hogy a Szent-István-Társulat kebelében is szerveztek egy tudományos és irodalmi osztály. A megalakítandó Egyházi Szemlében a Sz.-I.-T. által kiadandó „Kath. Szemle“ prot. ellenlbasát látja és a katolikusokkal „farkasszem néző prot. versenyre“ tekintve, annak meggondolására hívja fel a kath. közönséget, hogy mit jelent a Társulat pecsétjén a lutheránus és kálvinista kezek összefogódzása? „Ha ebből mi katolikusok valamit érthetünk: értsük meg!“ Felhívjuk a Religio figyelmét e végből lapunk mai számának vezércikkére is s kérjük, csak tartsa figyelemmel a mi mozgalmainkat. Mi is ügyelünk az övéikre.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**